

Osobní údaje jako komodita – rozšířený abstrakt

Jelizaveta Laškevičová

Príspevek vychází z práce, která v rámci Studentské vysokoškolské odborné činnosti na Právnické fakultě Univerzity Karlovy obsadila první místo ve své kategorii.

Tématem příspěvku je možnost obchodování s osobními údaji. Tato otázka je v poslední době velice aktuální, protože se čím dál více rozšiřuje obchodní model založený na poskytování služby za protiplnění v podobě osobních údajů uživatele. Evropská unie v tomto ohledu vysílá rozporuplné signály. Na jednu stranu Evropský sbor pro ochranu osobních údajů prohlásil, že osobní údaje nejsou obchodovatelná komodita, odvolává se přitom na úzkou vazbu osobních údajů na základní práva a svobody.¹ Toto prohlášení však nezohledňuje faktický stav, kdy s osobními údaji je běžně obchodováno a právu tedy nezbyvá než na něj reagovat vhodnou úpravou. Obchodní model založený na poskytování osobních údajů se tedy promítnul do nové směrnice o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb, která připouští použití osobních údajů jako protiplnění za poskytované služby.² Nicméně stále schází komplexní úprava nakládání s osobními údaji.³

Hlavním cílem příspěvku je tedy zkoumat, jakým způsobem lze překlenout nesoulad faktického stavu a právní úpravy obchodování s osobními údaji.

Nejprve bude v příspěvku krátce nastíněna povaha a vlastnosti osobních údajů. Jako východisko poslouží kromě definice obsažené v GDPR myšlenky Floridiho⁴, Polčáka⁵ a dalších uznávaných osobností na poli filosofie informace. Zdůrazněna bude zejména dynamičnost a kontextová podmíněnost osobních údajů. Za účelem vyloučení osobních

¹ EVROPSKÝ SBOR PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ. Guidelines 2/2019 on the processing of personal data under Article 6(1)(b) GDPR in the context of the provision of online services to data subjects. s. 13. bod 51. [online]. 9. 4. 2019. [cit. 17. 4. 2020]. Dostupné z: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/public-consultations/2019/guidelines-2019-processing-personal-data-under-article-61b_en

² Článek 3 odst. 1 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb: „Tato směrnice se použije rovněž tehdy, pokud obchodník poskytuje nebo se zavazuje poskytovat digitální obsah nebo digitální službu spotřebiteli a spotřebitel poskytne nebo se zavazuje poskytnout obchodníkovi své osobní údaje [...]“

³ MYŠKA, M. Práva k datům a software. In: POLČÁK, R., MYŠKA, M., HOSTAŠ, P., KASL, F., KYSELOVSKÁ, T., LECHNER, T., LOUTOCKÝ, P., MÍŠEK, J., TOMÍŠEK, J., STUPKA, V. a UŘIČAŘ, M. *Právo informačních technologií*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 119. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-045-8.

⁴ FLORIDI, L. "Semantic Conceptions of Information". In: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2019 Edition). Edward N. Zalta (ed.). [cit. 18. 4. 2020]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/win2019/entries/information-semantic/>

⁵ POLČÁK, R. Informace a data v právu. *Revue pro právo a technologie*. [online]. 2016, č. 13, s. 74. [cit. 11. 4. 2020]. Dostupné z <https://journals.muni.cz/revue/article/view/4946/pdf>

údajů, se kterými z etického a morálního hlediska není možné obchodovat, je navrženo rozlišení osobních údajů v užším a širším slova smyslu.

Následně budou v příspěvku rozebrány právní nástroje, které jsou v současné době k dispozici pro obchodování s osobními údaji. Bude diskutováno, zda jsou tyto právní nástroje dostačující, respektive zda je možné stávající právní rámec novým poměrům přizpůsobit.

Bude detailně rozebráno vlastnické právo, právo pořizovatele databáze, *know-how* a obchodní tajemství a konečně ochrana osobních údajů, a to zejména právo na přístup k osobním údajům, právo na přenositelnost a právo být zapomenut.

Nicméně všechna zkoumaná práva budou z různých důvodů shledána nevyhovující pro účely vytyčené v příspěvku. Například právo pořizovatele databáze nezaručuje právo k jednotlivým částem databáze, ale pouze k databázi jako k celku, tedy pokud někdo vykopíruje část databáze, bude jeho jednání v souladu s autorským zákonem. Ochrana obchodního tajemství zase přestává dávat smysl okamžikem porušení, kdy oprávněný ztrácí kontrolu nad šířením chráněné informace, navíc je toto právo nepřevoditelné. Stejný problém nastává u ochrany osobních údajů, která je koncipována jako soubor dílčích práv vázaných výhradně na subjekt údajů.

Dalším logickým krokem je podívat se na oblast relativních práv, kde bude shledáno, že neexistence absolutního práva k osobním údajům má na závazkové vztahy v oblasti osobních údajů negativní dopad. Vzhledem k tomu, že smlouva působí pouze *inter partes*, snaží se strany nahradit účinky absolutního práva tím, že do smluvních ustanovení zahrnou veškeré myslitelné eventuality. Kontraktační proces je tak nákladný a zdlouhavý.⁶ Navíc není možné pamatovat na všechny možné situace, které mohou nastat. Problémem je také to, že ustanovení napodobující ochranu poskytovanou vlastnickým právem či právy duševního vlastnictví nebudou vynutitelná.⁷

Příspěvek navrhuje řešení výše nastíněných problémů v podobě nového práva k osobním údajům. Jsou vytyčeny základní otázky, která mají být zodpovězeny při konstrukci nového práva, a to zda bude právo koncepčně blízké spíše vlastnickému

⁶ VAN ASBROECK, B., DEBUSSCHE, J., CÉSAR, J. Building the European Data Economy: Data Ownership. [online]. 2018. [cit. 25. 4. 2020]. s. 118. Dostupné z: <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2017/global/data-ownership-in-the-context-of-the-european-data-economy>

⁷ VAN ASBROECK, B., DEBUSSCHE, J., CÉSAR, J. op. cit. s. 118.

právu nebo duševnímu vlastnictví, jaké další vlastnosti by mělo takové právo mít s ohledem na povahu dat a komu by mělo náležet.

Následně bude představena možná podoba nového práva, které je koncipováno jako výlučné vlastnické právo k osobním údajům. Dále bude řešeno, komu by mělo toto právo náležet. V příspěvku bude argumentován neintuitivní názor, že vlastníkem dat by měl být ten, kdo ve vztahu k údajům vyvinul práci. Tento názor je opřen zejména o Lockovu teorii vlastnictví, která vyžaduje, aby originární vlastník vyvinul aktivní činnost vůči tomu, co se následně stane předmětem jeho vlastnictví.⁸

Na závěr bude věnován prostor některým dopadům zavedení nového práva, zejména posílení právní jistoty, usnadnění kontraktace a promítnutí ekonomické hodnoty osobních údajů do účetnictví společností poskytujících služby výměnou za osobní údaje, což bude mít dopady v oblasti daní.

⁸ LOCKE, J. *Druhé pojednání o vládě*. Kapitola V. – O vlastnictví. Nakladatelství Svoboda. 1992. Podobný názor zastával také Robert Nozick o více než dvě staletí později – srov. NOZICK, R. *Anarchy, State and Utopia*. Kapitola 7 – Distribution of Justice. Kapitola 8 – Equality, Envy, Exploitation, Etc. [online]. Dostupné z: https://archive.org/stream/0001AnarchyStateAndUtopia/0001_anarchy_state_and_utopia_djvu.txt